

ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Қодирзода Бахтиёр Бобомурод дар мавзӯи «Банизомдарорӣ ва таснифи меъёрҳои қонунгузориҳои ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон: масъалаҳои назария ва амалия» барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 5.5.8. –

Ҳуқуқи ҷиноятӣ ва криминология; ҳуқуқи иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ

Диссертатсияи Қодирзода Бахтиёр Бобомурод ба яке аз масъалаҳои бунёдӣ ва ҳамзамон мураккаби илмӣ ҳуқуқи ҷиноятӣ – омӯзиши асосҳои назариявӣ, сохторӣ ва функционалиҳои қонунгузориҳои ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон бахшида шудааст. Дар шароити рушди низоми ҳуқуқи милли, тақмили қонунгузорӣ ва зарурати таъмини ягонагии татбиқи меъёрҳои ҳуқуқӣ масъалаи банизомдарорӣ, тасниф ва муайян намудани робитаҳои дохилии меъёрҳои қонуни ҷиноятӣ аҳаммияти махсус пайдо менамояд.

Мавзӯи интихобнамудаи муаллиф на танҳо дорои аҳаммияти назариявӣ мебошад, балки ба масъалаҳои амалии фаъолияти қонунгузорӣ ва татбиқи ҳуқуқ низ алоқаманд аст. Зеро сифати қонунгузориҳои ҷиноятӣ аз дараҷаи низомнокӣ, дақиқии мафҳумҳо, мантиқияти ҷойгиршавии меъёрҳо ва мутобиқати онҳо ба вазифаҳои сиёсати ҷиноятии давлат вобастагии мустақим дорад.

Автореферати пешниҳодшуда нишон медиҳад, ки муаллиф таҳқиқотро дар асоси муносибати низомӣ-сохторӣ ба қонунгузориҳои ҷиноятӣ анҷом дода, кӯшиш намудааст, ки қонуни ҷиноятиро ҳамчун маҷмӯи одии меъёрҳо не, балки ҳамчун низоми мураккаби дорои сохтор, унсурҳо, робитаҳо ва вазифаҳои муайян таҳлил намояд.

Дар боби якум – «Асосҳои назариявии таҳқиқи қонунгузориҳои ҷиноятӣ» муаллиф масъалаҳои методологӣ ва назариявии омӯзиши қонуни ҷиноятиро мавриди таҳлил қарор додааст. Диққати махсус ба масъалаи матншиносии қонунгузориҳои ҷиноятӣ, хусусиятҳои сохторӣ ва забони ифодаи меъёрҳои ҳуқуқӣ равона шудааст.

Таҳқиқи масъалаи матншиносии қонуни ҷиноятӣ аҳаммияти муҳим дорад, зеро дар ҳуқуқи ҷиноятӣ дақиқии истилоҳот ва тарзи ифодаи меъёрҳо ба дурустии татбиқи онҳо таъсири мустақим мерасонад. Муаллиф дуруст таъкид менамояд, ки мушкilotи муайяни татбиқи қонун на ҳамеша аз мазмуни ҳуқуқи меъёрҳо, балки баъзан аз номукаммалии сохтори забонӣ ва мантиқии онҳо сарчашма мегирад. Дар ҳамин боб масъалаи сарчашмаҳои умумии ҳуқуқи ҷиноятӣ ва сарчашмаҳои иҷтимоии Қисми махсуси ҳуқуқи ҷиноятӣ баррасӣ гардидааст. Ин равиш имкон медиҳад, ки қонунгузориҳои ҷиноятӣ ҳамчун падидаи иҷтимоӣ-ҳуқуқӣ арзёбӣ шуда, робитаи он бо воқеияти ҷамъиятӣ, арзишҳои ҳифзшаванда ва сиёсати давлатии мубориза бо ҷинояткорӣ муайян карда шавад.

Боби дуюм – «Вазифаҳо ва сохтори меъёрҳои қонуни ҷиноятӣ» ба таҳлили моҳияти функционалӣ ва сохтори меъёрҳои ҳуқуқи ҷиноятӣ бахшида шудааст. Муаллиф масъалаи вазифаҳои қонунгузориҳои ҷиноятиро аз мавқеи муносибати низомнок баррасӣ намуда, зарурати такмили минбаъдаи Кодекси ҷиноятӣи Ҷумҳурии Тоҷикистонро асоснок менамояд.

Чанбаи мусбати ин бахши таҳқиқот дар он аст, ки вазифаҳои қонунгузориҳои ҷиноятӣ танҳо ҳамчун ҳифзи муносибатҳои ҷамъиятӣ шарҳ дода нашуда, балки дар робита бо вазифаҳои иҷтимоӣ, пешгирикунанда ва танзимкунандаи ҳуқуқи ҷиноятӣ мавриди таҳлил қарор гирифтаанд.

Таҳлили сохтори меъёри ҳуқуқӣ-ҷиноятӣ яке аз масъалаҳои муҳими назариявии диссертатсия мебошад. Муаллиф кӯшиш намудааст, ки хусусиятҳои унсурҳои дохилии меъёри ҷиноятиро муайян намуда, робитаи байни гипотеза, диспозитсия ва санксияро дар низоми ҳуқуқи ҷиноятӣ нишон диҳад.

Дар боби сеюм – «Асосҳои назариявии низомноксозии институтҳои Қисми умумии қонуни ҷиноятӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон» масъалаҳои марбут ба сохтори дохилии Қисми умумии Кодекси ҷиноятӣ мавриди омӯзиш қарор гирифтаанд.

Муаллиф дуруст ба он диққат медиҳад, ки институтҳои Қисми умумии ҳуқуқи ҷиноятӣ бояд ҳамчун унсурҳои ба ҳам алоқаманди як низоми ягона баррасӣ гарданд. Таҳлили категориявӣ ва сохтори институтҳои ҳуқуқи ҷиноятӣ барои муайян намудани ҷой ва нақши онҳо дар низоми умумии қонунгузорӣ аҳамияти муҳим дорад. Хусусияти арзишманди ин қисмати таҳқиқот дар пешниҳод намудани муносибати концептуалӣ ба сохтори Қисми умумии қонуни ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад. Ин масъала барои такмили минбаъдаи қонунгузорӣ ва таъмини ҳамоҳангии байни институтҳои он муҳим мебошад.

Боби чорум – «Мафҳуми категорияҳои ҷиноят ва меъёрҳои ба категорияҳо ҷудо намудани ҷиноятҳо» ба масъалаи таснифи ҷиноятҳо бахшида шудааст. Муаллиф мафҳум, меъёрҳо ва аҳамияти ҳуқуқии категорияҳои ҷиноятро таҳлил намуда, ҷойгоҳи онҳоро дар низоми қонуни ҷиноятӣ муайян менамояд.

Муқоисаи таснифи ҷиноятҳо дар қонунгузори давлатҳои хориҷӣ имконият медиҳад, ки хусусиятҳои низоми миллии таснифи ҷиноятҳо бо таҷрибаи ҷаҳонӣ муқоиса гардида, роҳҳои такмили он муайян карда шаванд.

Боби панҷум – «Моделҳои назариявии таркиби ҷиноят» яке аз бахшҳои муҳими диссертатсия мебошад. Дар он масъалаи фаҳмиши таркиби ҷиноят аз мавқеаҳои гуногуни назариявӣ, аз ҷумла муносибатҳои «нормативистӣ» ва «объективистӣ» таҳлил шудааст.

Аҳамияти ин бахш дар он ифода меёбад, ки муаллиф кӯшиш намудааст, ки муносибатҳои гуногуни илмиро нисбат ба таркиби ҷиноят муқоиса намуда, таносуби онҳоро муайян кунад. Омӯзиши намудҳои таркиби ҷиноят низ барои дуруст муайян намудани асосҳои ҷавобгарии ҷиноятӣ аҳамияти калон дорад.

Боби шашум – «Асосҳои назариявии низомӣ-сохтори Қисми махсуси Кодекси ҷиноятӣ» таҳлили сохтори Қисми махсуси қонуни ҷиноятиро дар

бар мегирад. Муаллиф омилҳои ташаккули сохтори Қисми махсус, ҷойгоҳи институтҳои он ва хусусиятҳои муносибатҳои байни меъёрҳои ҷиноятиро мавриди омӯзиш қарор додааст.

Ин қисмати таҳқиқот аҳаммияти махсус дорад, зеро маҳз Қисми махсуси Кодекси ҷиноятӣ шаклҳои мушаххаси рафтори ҷиноятӣ ва ҳудуди ҷавобгарии ҷиноятиро муайян менамояд.

Навгони илмӣ диссертатсия дар таҳияи муносибати маҷмӯӣ ба масъалаи банизомдарорӣ ва таснифи меъёрҳои қонунгузории ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон ифода меёбад. Муаллиф масъалаи мазкурро аз мавқеи ягонагии матнӣ, мантиқӣ, сохторӣ ва функционалии қонунгузорӣ баррасӣ намуда, барои рушди назарияи ҳуқуқи ҷиноятӣ як қатор ҳулосаҳои муҳим пешниҳод кардааст.

Аҳаммияти амалии натиҷаҳои таҳқиқот дар он зоҳир мегардад, ки онҳо метавонанд ҳангоми таҳияи пешниҳодҳо оид ба такмили Кодекси ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон, фаъолияти мақомоти ҳифзи ҳуқуқ, инчунин дар раванди таълими фанҳои ҳуқуқӣ истифода шаванд.

Бо вучуди арзёбии мусбати диссертатсия, баъзе масъалаҳо метавонанд ҳамчун самтҳои минбаъдаи таҳқиқ баррасӣ гарданд. Хусусияти асосии таҳқиқот бояд дар таҳияи модели мукаммали назариявии низоми қонунгузории ҷиноятӣ ифода ёбад. Чунин модел бояд робитаи байни меъёрҳо, институтҳо, категорияҳои ҳуқуқӣ ва сохтори умумии Кодекси ҷиноятиро нишон дода, барои рушди минбаъдаи илми ҳуқуқи ҷиноятӣ ва такмили қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон заминаи илмӣ фароҳам оварад.

Эродҳои зикршуда хусусияти тавсиявӣ дошта, ба арзиши умумии илмӣ таҳқиқот таъсири манфӣ намерасонанд.

Дар маҷмӯъ, диссертатсияи Қодирзода Бахтиёр Бобомурод таҳқиқоти мустақили илмӣ буда, ба масъалаи муҳими илми ҳуқуқи ҷиноятӣ бахшида шудааст. Муаллиф тавонистааст, ки масъалаҳои назариявӣ ва амалии

банизомдарорӣ, тасниф ва сохтори меъёрҳои қонунгузори ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистонро ҳамаҷониба таҳлил намояд.

Натиҷаҳои бадастомада дорои аҳаммияти илмӣ ва амалӣ буда, барои рушди минбаъдаи назарияи ҳуқуқи ҷиноятӣ ва такмили қонунгузори ҷиноятии миллӣ аҳаммият доранд.

Бо дарназардошти мазмун, сатҳи таҳлили илмӣ, навгонии пешниҳодҳо ва аҳаммияти амалии натиҷаҳо, диссертатсияи Қодирзода Бахтиёр Бобомурод ба талаботи корҳои илмӣ сатҳи доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ ҷавобгӯ буда, муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи илмӣ доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯи ихтисоси 5.5.8. – Ҳуқуқи ҷиноятӣ ва криминология; ҳуқуқи иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ мебошад.

И.в. профессори кафедраи ҳуқуқи
Донишгоҳи байналмилалӣ сайёҳӣ
ва соҳибкорӣ Тоҷикистон

У. А. Меликов

Суроға: Ҷумҳурии Тоҷикистон, 734055, ш.

Душанбе, хиёбони Борбад, 48/5

Тел: (+992 237) 234-88-02. Сайт: www.iutet.tj

Почтаи электронӣ: dsx_ips@mail.ru

Тел.: 100400879

«Имзои У. А. Меликовро тасдиқ мекунам»

Сардори шӯъбаи кадрҳо ва корҳои махсус ДБССТ Чураев Ш.Н.

02.09.26